

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

SERDAR MEMİÇ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2020/36454

Karar Tarihi : 8/1/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Serdar MEMİÇ

Vekili : Av. Burak KONAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebinin kabulüne ilişkin iş mahkemesi kararını kaldıran bölge adliye mahkemesi kararında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi, başvurucunun dolaylı yoldan ticaret yapmak maksadıyla faaliyet gösteren saadet zinciri tarzı bir yapılanma içine girerek gelirine oranla yüksek bir borç yükü altına girdiği ve bu durumun potansiyel risk oluşturduğu gerekçesiyle feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iade talepli tespit davası açmıştır. Giresun İş Mahkemesi (Mahkeme) 13/3/2020 tarihli kararıyla başvurucunun işe iade talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; soruşturma dosyasında başvurucunun müşteki sıfatı ile yaptığı şikâyetinin bulunduğu, başvurucunun banka müşterilerini bahsi geçen saadet zinciri tarzı oluşuma davalı bankanın adını kullanarak dâhil ettiğine ilişkin bir tanık beyanı dışında delil olmadığını ve feshin süresinde yapılmadığını belirtmiştir.

4. Mahkeme kararına karşı davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

"...dosya arasında bulunan soruşturma ve kovuşturma dosyası içerikleri, idari soruşturma evrakları ve özellikle davacının idari soruşturma sırasında alınan beyanı gözetildiğinde davacının banka müşterisi olan [A.K.nın] soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur... Somut olayda; davacının bankadaki görevini kullanarak ve görevi nedeniyle ulaşabildiği, bankada vadeli mevduat

hesabı bulunan banka müşterisini kendisinin de sadece para koyarak yüksek gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle davalı işveren bankaya karşı güven sarsıcı davranışta bulunduğu anlaşılmakla..."

5. Başvurucu, nihai hükmü 18/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Öte yandan başvuru hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açılmıştır. Giresun 1. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda 25/1/2021 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince yüklenen suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı verilmiştir. Mezkûr karara karşı yapılan istinaf başvurusu 26/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararında kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar suçlu sayılmaması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (*Kürşat Eyoğl.*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

10. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır: Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunulmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (*Galip Şahin*, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

11. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (*Galip Şahin*, § 40).

12. Bireysel başvuruya konu olayda başvurunun iş akdinin feshine karşı dava açtığı ve başvuru hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında başvuru hakkındaki ceza yargılamasında ileri sürülen suçlamayla ilgili değerlendirmeler yapıldığı görülmüştür. Bu değerlendirmeler hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğu sonucuna ulaşılması bakımından yeterli kabul edilmiş, masumiyet karanesinin somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karanesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu hakkındaki ceza yargısı ve hukuk yargısı süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak iş akdinin feshine karşı açılan hukuk davasının ceza yargılaması devam ederken sonuçlandığı, bir başka ifadeyle iş mahkemesinin kararının verildiği tarihte başvurunun suçluluğunun hükmen sabit olmadığı görülmüştür. Bu itibarla somut olayda masumiyet karanesinin birinci yönünün sağladığı güvenceye uygun davranılması gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında suçluluğa yönelik bir ithamın bulunmadığı, suç vasfının ve mahiyetinin tartışılmadığı, yalnızca somut olayın işlem tarihindeki şartları dikkate alınarak mevzuat bağlamında idari yönden değerlendirildiği durumlarda masumiyet karanesine yönelik bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (M.A.B., B. No: 2015/288, 19/11/2020, § 39). Anayasa Mahkemesi, *Galip Şahin* kararında ise ceza yargılamasında kişinin isnat edilen eylemleri işlediği ve *suçlu* olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediğini belirterek kullanılan dil ve gerekçenin masumiyet karanesine yönelik bir ihlal teşkil etmediği sonucuna ulaşmıştır (*Galip Şahin*, §§ 52, 53).

16. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesinin kullandığı ifadeler, başvurunun -disiplin soruşturma dosyasına dayalı olarak- bankanın güveninin sarsılmasına yol açan oluşuma dâhil olunmasına aracılık edildiği olgusunun tespitine ve bu oluşuma gelir elde etme amacıyla dâhil olduğu ilave bilgisine ilişkindir. Bölge Adliye Mahkemesi ceza davasının devam ettiğini tespit ederek işveren bankanın güveninin sarsılıp sarsılmadığı ile sınırlı bir değerlendirme yapmış, dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmadığı veya başvurunun eyleminin herhangi bir biçimde cezai sorumluluk da teşkil ettiği yönünde bir açıklama yapmamıştır.

17. Bireysel başvuruya konu olan yargılamada başvuru hakkındaki ceza yargılaması sürecine ve sebeplerine dair hukuki irdeleme yapılmamıştır. Mahkeme kararında suça konu bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Suçun varlığına yönelik bir kabul ile de hareket edilmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karanesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36 ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, işe iade talebinin kabulüne ilişkin iş mahkemesi kararını kaldıran Bölge Adliye Mahkemesi kararında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi, dolaylı yoldan ticaret yapmak maksadıyla faaliyet gösteren saadet zinciri tarzı bir yapılanma içerisine girerek gelirine oranla yüksek bir borç yükü altına girdiği ve bu durumun potansiyel risk oluşturduğu gerekçesiyle feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iade talepli tespit davası açmıştır. Giresun İş Mahkemesi (Mahkeme) 13/3/2020 tarihli kararıyla başvurucunun işe iade talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde soruşturma dosyasında başvurucunun müşteki sıfatı ile yaptığı şikâyetinin bulunmadığını, başvurucunun banka müşterilerini bahsi geçen saadet zinciri tarzı oluşuma davalı bankanın adını kullanarak dâhil ettiğine ilişkin bir tanık beyanı dışında delil olmadığını ve feshin süresinde yapılmadığını belirtmiştir.

4. Mahkeme kararına karşı davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir:

"...dosya arasında bulunan soruşturma ve kovuşturma dosyası içerikleri, idari soruşturma evrakları ve özellikle davacının idari soruşturma sırasında alınan beyanı gözetildiğinde davacının banka müşterisi olan Ahmet Konar'ın soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur... Somut olayda; davacının bankadaki görevini kullanarak ve görevi nedeniyle ulaşabildiği, bankada vadeli mevduat hesabı bulunan banka müşterisini kendisinin de sadece para koyarak yüksek gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle davalı işveren bankaya karşı güven sarsıcı davranışta bulunduğu anlaşılmakla..."

5. Başvurucu nihai hükmü öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Öte yandan, başvurucu hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açılmıştır. Giresun 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 25/1/2021 tarihinde, suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı vermiş, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu ise 26/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiş olup çoğunluk kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

8. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013).

9. Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyoğlu, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

10. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karanesinin sağladığı güvencenin iki yönü vardır. İlk yönü, kişi hakkında ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar, yani kişi suç isnadı altında olduğu sürece suçluluğuna dair hüküm verilene kadar suçlu olduğu yönünde erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Bu güvence yalnızca ceza mahkemesiyle sınırlı olmayıp, tüm idari ve adli makamların da suçluluğu sabit oluncaya kadar böyle bir ima veya açıklama yapmamalarını gerektirir. Bu nedenle, masumiyet karanesinin ihlali sadece ceza yargılamasında değil, ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreçlerde de (idari, hukuk, disiplin gibi) söz konusu olabilir.

11. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir.

12. Bireysel başvuruya konu olayda, başvurunun iş akdinin feshine karşı dava açtığı ve dolandırıcılık suçundan ceza davası açıldığı görülmektedir. Hem ilk derece mahkemesi hem de Bölge Mahkemesi, ceza yargılamasında ileri sürülen suçlamalarla ilgili değerlendirmeler yapmış ve hukuk ile ceza yargılaması arasında bağlantı olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle, masumiyet karanesinin somut olayda uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

13. Başvurucu hakkındaki ceza ve hukuk yargı süreçleri eş zamanlı yürütülmüş, ancak iş akdinin feshine karşı açılan dava ceza yargılaması devam ederken sonuçlanmış, yani iş mahkemesinin kararının verildiği tarihte başvurunun suçluluğu hükmen sabit olmamıştır. Bu durumda, masumiyet karanesine uygun davranılması gerektiği anlaşılmaktadır.

14. Masumiyet karanesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (*Ahmet Teyit Keşli* (4), B. No: 2018/4502, 25/2/2021, § 36).

15. Bölge Adliye Mahkemesi kararında *"...banka müşterisi olan Ahmet Konar'ın soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur ...yüksek gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle..."* şeklinde yer alan ifadelerle başvurunun kendisine isnat edilen eylemden suçlu bulunduğu yönünde ve başvurucuya cezai sorumluluk yükler nitelikte bir değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlantı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla ceza davasına konu suçun işlendiğine işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Mahkemece hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan başvurunun ceza yargılamasına konu eylemleri işlediğinin sabit olduğu varsayımına dayanılarak karar verildiği anlaşıldığından başvurunun Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karanesinin ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.